

26 juli 1982

30, Saxenrodeweg
2116 VA Bentveld
Holland

De Hoogwelgeboren Heer
Ir. J. B. Baron van Asbeck
Leeuwenburg
Langbroekerdijk 39
3972 NC DRIEBERGEN-RIJSENBURG

Zeer geachte Heer van Asbeck,

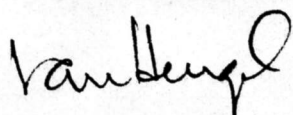
KLOSBAAN

Ten vervolge op ons telefoongesprek van 25 juli doe ik u hierbij een kleine notitie over het klossen toekomen alsmede een zestal illustraties (u gelieve de kwaliteit er van te verontschuldigen) waarop banen, spelers en spelmateriaal te zien zijn.

Naar aanleiding van uw beschrijving van de herstelde klosbaan op paleis Het Loo, lijkt het dat met het planten van een heg in het verzonken gedeelte (in de trant van de oorspronkelijke heg zoals deze op de bijgevoegde gravure van Romeyn de Hooghe te zien is) een afscheiding van een gedeelte ter beoefening van het klossen zou worden bereikt. Het andere gedeelte blijft dan beschikbaar voor Jeu de Boules of iets dergelijks. Het spelmateriaal zou moeten worden vervaardigd (het schilderij van Jan Steen geeft er een duidelijk beeld van). Een klompenmaker, die er zeker in Gelderland nog wel is, zou dit zonder meer moeten kunnen.

Met genoegen zal in nog eens ter plaatse de mogelijkheden met u komen bekijken. Wellicht wilt u mij daarover opbellen op het bovenstaande nummer, bij voorkeur des morgens tussen 8 en 10 uur?

Met vriendelijke groeten ben ik uw



S.J.H. van Hengel

Bijlagen: 1 notitie
6 illustraties

KLOSBAAN

De klosbaan, ook klotsbaan, kloodbaan of rolbaan dateert uit de vroege Middeleeuwen. Van Margaretha van Brieg, echtgenote van Albrecht van Beyeren, graaf van Holland is bekend dat zij (omstreeks 1370) een klosbaan bezat in de 'Kooltuin' (tegenwoordig het Plein) achter de grafelijke hof in 'sGravenhage en dat zij daar placht te verblijven 'tot vele tiden'. Ook hertog Karel van Gelre bezat bij zijn hof te Arnhem twee klosbanen, een grote en een kleine.

De klosbaan was min of meer vierkant van vorm en werd begrensd door lage houten schotten of heggen. In het midden er van stond een klein houten vaatje zonder deksel of bodem in liggende stand. Het spel bestond er uit de men probeerde een houten bal-ter grote van een houten croquetbal van vandaag- door het vaatje te werpen. Slaagde dit dan had men twee punten, raakte men het vaatje dan had men één punt. De winnaar was degene die het eerst twaalf punten had. Iedere speler speelde met een eigen bal. Later is het vaatje vervangen door een houten poortje of een ijzeren ring (beugel). In de 16e eeuw maakte men beugels die verticaal om hun as konden draaien. Het spel met deze draaiende ring ging toen 'beugelen' heten en werd gespeeld met ballen die er net precies doorheen konden (vandaar: 'iets kan niet door de beugel'). Beugelen wordt vandaag nog beoefend in het Oosten van Noord Brabant en Limburg, zij het dat dit thans weer gebeurd met een vast poortje en dus eigenlijk weer klossen zou moeten heten.

Wierp men de bal eerst met de hand, in een later stadium speelden volwassenen hem met een soort schoep met een steel en kinderen met een spaan.

Een klein gedichtje uit 1626 beschrijft een beugelbaan:

In het midden staat een beugel,
die met een gestaelde vleugel
vast geplant is in der eerd
en aan alle kanten keert.
Groote met haer groote stelen
konstich door de beugel spelen,
maer de kleyntjes in 't gemeyn
bruycken spaentjes kort en kleyn.

S.J.H. van Hengel

Literatuur:

Jan ter Gouw, De Volksvermaken
G. van Hasselt, Gelderse maaltijden